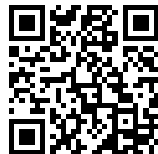

This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

<http://books.google.com>

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

M. G.
F. 34
Obr. 3840

Bibliotheek Universiteit van Amsterdam

01 3145 9471

TWEEDE BRIEF
VAN
PETRUS CAMPER,

*A. L. M. Phil. & Med. Doctor, Med. Theor.
Anat. & Chir. nec non Botanices Profesf. Ordin.
in Acad. Groningo Omlandica &c. &c.*

A A N

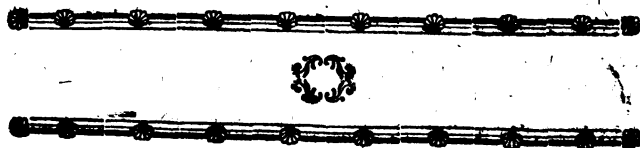
DEN ZEER ERVAAREN EN KUNDIGEN HEËRE

JAN DE REUS,

*Beroemd Heelmeester, en Stads Vroedmeester
te Harlingen.*

WAAR IN

*De authenticiteit van het Relaa, aangaande de
ziekte en behandeling van de Huisvrouw
van Mr. EVERT RINSMA tot Collum,
onwederfpreekelyk beweezen wordt.*

Te LEEUWARDEN,
Ter Drukkerije van H. A. DE CHALMOT,

1767.

M. G. 734

RECEIVED
FEB 2 1900
U.S. DEPARTMENT OF AGRICULTURE
WASHINGTON, D.C.

T W E E D E B R I E F

V A N

P E T R U S C A M P E R ,

*A. I. M. Phil. & Medicinae Doctor, tegenswoordig
 Professor in de Medicynen, Anatomie, Chirurgie,
 en Botanie, op 's Lands Hooge School van
 Groningen en Omlande, &c. &c.*

A A N

D E N Z E E R E R V A A R E N E N K U N D I G E N H E E R E

J A N D E R E U S ,

*Beroemd Heelmeester, en Stads Vroedmeester
 te Harlingen.*

M Y N H E E R ,

Eer weinig had ik gedacht, dat eene zoo
 heufche als oprechte verdediging van
 myne eer in twyffel getrokken zoude
 werden, en eenen Tweeden Brief vereifchen. Niet
 lang evenwel was dezelve gemeen gemaakt, of
 daar volgde wel haast tot verwondering van vee-
 len een advertifement op den naam van *E. Rinis-
 ma* Organist en Schoolmeester tot Collum in de
 Groninger en Leeuwarder Courant, welke, vol-
 gens het gevoelen zelfs van den verftandigften men-

A 2

fchen,

schen, mynen Eersten Brief schein af te rekenen als behelzende onwaarheden.

Ik was, gelyk U E. bekend is, in Holland, als men hier mede yverde, en kreeg niet dan den 10 July deezes jaars, in den Haag zynde, kennis van die advertisementen: welker inhoud was als volgt:

E. RINSMA Organist en Schoolmr. &c. tot Kollum en zyn Huisvrouw, maaken door dezen bekend, dat de Brief door PETRUS CAMPER Profesfor tot Groningen, aan JAN DE REUS te Harlingeh geschrēven, en te Leeuwarden in 't ligt gegeven; zoo verre waarheid is, dat wy nooit met zyn E. hebben geconsuleerd, nog gemedicineert; maar dat omtrent 't verdere relaas (in dezelve Brief mede vermeld) verre bezyden de waarheid is, alwaarom wy den Lezer verzoeken dat. (relaas) in alles niet voor authenticq aan te neemen.

Het kwam my vóór dat deeze bekendmaking niet in het minste betrekkelijk was op het gene ik betoogd hadde; het Relaas omtrent de Ziekte, de Zwangernis, en de gedaane Operatie schein door *E. Rinsma*, en zyne Huisvrouw *Berentje Johannis* als verre bezyden de waarheid aangemerkt te worden, dat is te zeggen, zy maakten bekend, dat *het Relaas door den Heere Quaeftius opgegeeven, bezyden de waarheid was*, of schoon zy zynen naam
niet

niet noemden. De onbeleefdheid wierd daarom myns oordeels niet my, maar den Heere *Quaestius* aangedaan; ik hebbe immers pag. 9. van mynen Eersten Brief zeer klaar geschreeven, dat ik over het geval van *Berentje*, den Heere *Quaestius* had onderhouden, en verzogt een volleedig onderrigt, 't welke ik 'er byvoege met te zeggen, het zelve is-als volgt: *Berentje Jobannis*, enz.

Myne gedagten hier over wierden wel haast bevestigd door eenen buitenspoorigen Brief, van eene Vrouwe geschreeven, dog zonder naam, welke my zeer duidelyk doet zien, hoe zeer *Berentje* te onvreede was, dat ik haar geval openlyk beschreeven, en den Heere *Quaestius* zoo veel geloofs gegeven hadde, enz.

Ik zal my hier niet verder over uitlaaten, maar U E. overtuigen, dat het relaas door my zeer *authenticq* is opgegeeven, waar door van zelve vervallen zal, al 't geene door den Schoolmeester aan het publicq is bekend gemaakt.

Het eerste deel myns Briefs, en dus het voornaamste word van *E. Rinsma* en deszelfs Huisvrouwe in het advertisement toegeftemd, of schoon zulks niet vereischt wierd, om dat het bewys door my gegeven, volleedig en ontegenspreekelyk was. Het relaas omtrent haare omstandigheid word alleenlyk als bezyden de waarheid, en niet *authenticq* verklaart; dat is, men verklaart, dat het re-

laas riet naar de waate opgaave van den Heer *Quaestius* is ter neder gestelt; waar van ik het tegendeel zal bewyzen met hier woordelyk het Reelaas door den Heere *Quaestius* eigenhandig geschreeven, op te geëven, 't welk U E. kan vergelyken met het myne in den Eersten Brief pag. 9.

„ Na dat de Vrouw van *Evert Rinsma* van Col-
 „ lum oud 49 jaaren reeds eenigen tyd met ver-
 „ scheide toevalen gezuukeld had, en daar ein-
 „ delyk afweezend over raadpleegde den Heer *Zwyg-*
 „ *buizen*, zeer ervaren Geneesheer te Groningen:
 „ zynde zy van meeninge met waterzugt behebt
 „ te zyn; gelyk uit de beschryvinge der toevalen
 „ de Heer *Zwygbuizen* meede van begrip was. Daar
 „ wierden eenen geruimen tyd verscheidene mid-
 „ delen aangewend, maar het succes was niet vol-
 „ leedig, schoon niet te eenemaal vrugteloos. De
 „ Geneesheer oordeelde eindelyk dat het best zou-
 „ de zyn, het in den buik verzamelde water af te
 „ tappen, om dat daar naa de geneesmiddelen van
 „ beteren dienst konden zyn, raadende haar tot
 „ hier over te koomen, zo om haar zelve te zien
 „ en onderzoeken, als om de Operatie te laten
 „ doen, en stellende zulks zoo haast het weer (zyn-
 „ de het in de winter) de reis veilig toeliet. Zy
 „ komt den 12 Maart alhier. Gelyk zy voorheen
 „ nopens het zwanger zyn meermaalen was onder-
 „ houden, also geschiede zulks ook nu. Dit ont-
 „ kende

„ kende zy zeer heftig, hebbende reeds 9 à 10 kin-
 „ deren gehad, en in eenige jaaren geene maand-
 „ stonden bespeurt. Na haar aankomst werdt
 „ ik aan het huis van den Heer *Zwyghuizen* geroe-
 „ pen, de Patient daar vindende, onderzocht men
 „ haare buik, die men matig gezwollen vond. De
 „ schommeling was egter vry duister, Niet tegen-
 „ staande wy wel onderstelden, dat 'er weinig wa-
 „ ter was, zoo was deszelfs aanweezen ook niet
 „ onduidelyk; onder anderen was mede de navel
 „ door water uitgezet. Wy maakten zwaarighe-
 „ den in dit twyffelagtig geval de *paracenthesi ab-*
 „ *dominis* in 't werk te stellen. Intuschen was de
 „ Patient zeer droefgeestig, en verdrietig over haa-
 „ ren toestand, zig voorgesteld hebbende, nu eens-
 „ klaps van haare kwaal geneezen te zullen zyn.
 „ Men kwam eindelyk overeen geen ligter Ope-
 „ ratie te kunnen in het werk stellen, dan de zeer
 „ dunne huid van de uitpuilende navel met een
 „ lancet te openen, konnende het weinige water
 „ door drukking van buiten zig daar door gemak-
 „ kelyk ontlasten, gelyk ik meermaalen met goed
 „ succes gedaan hadde. Dit deede ik! 'er ontlaste
 „ zig weiniger vogt dan men verwacht had. Ik
 „ bragt in het wondje een klein bandelet van lin-
 „ nen, om daar door in 't vervolg de ontlasting
 „ te bevorderen. Eenige uren daar na kreeg de
 „ Patient buikpyn, die wel haast, *in dolores ad par-*

„ *tus* overgingen, en een vrugt van zeven maan-
 „ den met een buitengemeene hoeveelheid water
 „ deden ontlasten (*). De navel heeft nog ver-
 „ scheidene dagen een dunne waterige, en etter-
 „ agtige stoffen ontlast, en is vervolgens genee-
 „ zen. De Patient zelve mede met verscheidene
 „ toevallen in 't eerst worstelende, is weder ge-
 „ zond vertrokken.

Zie daar het relaas origineel, 't welk door my omtrent den styl in den Eersten Brief een weinig verandert, en verkort is, zonder het weezenlyke aan te raaken! Oordeel nu zelf, of myn opgegeven relaas authenticq is, dan niet!

Of nu dat relaas overeenkomstig is met de waarheid, raakt den Heere *Quaestius*, en geenzins my: ook kan ik daar niet over oordeelen, vermits ik de Patiente nimmer gezien, en de consultatien met de Heeren *Zwygbuizen* en *Quaestius* niet bygewoont hebbe. Ik geloof dat het relaas waar is, om dat ik niet alleen de kundigheid van den Heer *Quaestius*, maar ook zyne goede trouwe zeer hoog schat-
 te.

Volgens myn begryp, had de Patiente, welke zig te onrecht gehoond acht door de openlyke beschryving van haar ongeval, den Heere *Quaestius* behooren aan te vallen, en het relaas van dien Heer ontkend te hebben, indien het zelve in der daad
 onwaar

(*) De vrugt was zeer zwak, en stierf schielyk.

onwaar was, maar niet de authenticiteit van het relaas, 't welk ik niet opgegeeven hebbe uit myn zelveu, maar volgens het relaas door *Quaestius* my ter hand gestelt.

De Heer *Quaestius* is immers onweederspreekelyk de Autheur van dat relaas, en niet ik.

De Leezers der Groninger en Leeuwarder Couranten zyn onderwylen hier in aan het twyffelen gebragt, als of ik iets onwaars geschreeven hadde, 't welk of uit mindere oplettenheid, of uit een onvriendelyk voorneemen door de Schryvers van dat advertisfement zoo is uitgedrukt geworden.

Het blykt dan nu uit deezen Brief, dat ik waarlyk alles authenticy ter neder gestelt hebbe, en hier over was ik zoo gerust, dat ik geene de minste aandoening hadde over deeze geintentioneerde injurie: en wel te minder, om dat ik de bewyzen in handen hadde, om ook in dit geval myne eer te kunnen verdedigen.

De waarheid agterhaalt, schoon laater, altoos de snel voortloopende loogen, en zekerlyk zoud ik U E. en het publicq eerder hier in verlicht hebben, waren alle de Brieven en Papieren op dit stuk betrekkellyk, niet voor myne Hollandsche reize, naar Klein Lankum gezonden, met verscheidene andere dingen, welke ik derhalven niet ontpakken, nog overzien, veel min U E. meededeeleu konde, dan naa dat ik weder te rug gekoo-

gen was, 't welk eerst geschiedde den 28 July
vry laat in den avond. Ik zende U E. derhalven
deze verdoediging zoo spoedig als moogelyk is.

Gy kunt zien uit de oorsprong van deeze on-
gangeaamheden, dat ik, hoe onschuldig ook aan
de behandeling der Lyderesse, en aan het Relas,
evenwel misdaan moest hebben; en, wanneer U E.
myne misdaad recht beschouwt, zal zy hier in be-
staan, dat ik de behandeling omtrent *Berenije Jo-*
hannis door de Heeren *Zwyghuizen* en *Quaestius*
gehouden uit een beginzel van menschlievenheid
te gunstig hebbe uitgeduid; en de waarheid zoo
wel als voorzigtigheid te veel in het oog gehouden
hebbe.

Het is immers zeker, Myn Heer! dat die Hee-
ren, wanneer ik alleenlyk myne eigene zaak ver-
dedigd en van hunne behandeling gezwegen had-
de, door een iegelyk en met rede zeer zoude be-
schuldigd zyn geworden van onoplettenheid en
onvoorzigtigheid.

Zommige myner goede Vrienden merkten ter
deezer gelegenheid op, dat de Heer *Quaestius* on-
middelyk in de Courant had behooren te adver-
teeren, dat het relaas door my aangehaald, au-
thenticq, en door zyn eigen hand geschreeven en
opgegeeven was, met byvoeging, dat het daar en
boven waar was. Zy meenden dat zyn stilzwygen
het publicq moest overtuigen, dat ik waarlyk niet
ter

ter goeder trouwe gehandelt hadde, enz. Wat zal ik daar omtrent zeggen? Voor zeker niets anders, dan dat Zyn Ed. dit niet heeft goedgevonden te doen.

Anderen, dewelke veel deel namen in myn welzyn, spoorden my aan, om te waaken tegens de strikken myner vyanden, die zy meenden dat agter de Schermen zaten. Ik heb hun geantwoord, dat ik my niet verbeelden konde, nog hoopen dorste, zoo veele verdiensten te hebben, dat ik vyanden waardig was; en evenwel het schynt, dat 'er zulke gevonden worden, die my wel willen de eere aandoen, van my te benyden, daar ik dezelve zeer voor bedanke.

Berentje Johannis schynt het allermeest verstoort, zonder dat ik bezeffen kan, waarom? Het is immers geene schande voor haar, die eenen Echtgenoot heeft, zwanger te zyn? Het is geene schande voor haar, zwanger te zyn op haare 49 jaaren, daar het altoos voor een zegen gehouden is, vrugbaar te zyn? dit teken zelf moest haar derhalven eene eere weezen. Het is ook geene schande voor haar, onkundig geweest te zyn van haare zwangernis, om dat het God zelve behaagt heeft, deezzen staat zoo verborgen te houden, dat de Moeders niet altoos met zekere bewustheid de tedere vrucht in haaren boezem draagen?

Waar heb ik dan in misdaan? Heb ik haare eere geschonden; haar zedelyk character te naa geveest?

weest? Voor zeker niet. Alleenlyk kan ik haar hier in beledigd hebben, dat zy door het Relas, niet door my, maar door *Quaestius* opgegeeven, minder kundig scheen, dan zy by haar zelve overtuigd was te zyn. Ik bekenne openlyk, en ik maake geene zwaarigheid, in het openbaar te betuigen, dat ik dit in het minste niet bedoeld hebbe, en dat het my zeer smert, haare kennis en haare veelvuldige bevindinge in dit stuk in twyffel getrokken te hebben.

Hoe het ook zy, Myn Heer! het is zeker, dat de voorbaarigheid my het onderwerp heeft doen zyn van onbetaamelyke verdenking, dog ook daar heb ik my niet aan geërgerd, om dat ik hier door gelegenheid verkreeg, my op eene klaarblykelyke wyze van deezen tweeden laster ten eenemaal te zuiveren, en U E. andermaal te verzekeren, dat ik het eene eere rekene, my te moogen noemen,

Myn Heer,

UWEd. zeer Geboorz. Dienaar

PETRUS CAMPER.

*Klein Lankum den
30 July 1767.*

P. S.

P. S. Het is niet onmogelyk , dat men zig de moeite geeve , nog verder voort te gaan met advertisèmenten voor of tegen , dog deeze allen ben ik voorneemens , zonder ze te beantwoorden , af te wagten ; noodigende U E. en een ieder die 'er interest in neemt ; om by my de origineele Brieven , en het origineel Relaa te zien.

